

Aikansa kutakin

■ Viisi vuotta on pitkä aika, kun se on edessä, mutta lyhyt aika, kun se on takana. Viisi vuotta sitten aloitin *Historiallisen Aikakauskirjan* päätoimittajana ja nyt jo kirjoitan viimeistä pääkirjoitustani. Historian tiedeyhteisössä ja suomalaisessa historian-tutkimuksessa on tänä aikana ehtinyt tapahtua monia asioita. Yliopistoissa on vallinnut melkoinen myllerrys, ja uusi yliopistolaki on muuttanut toimintaympäristöä monilta osin ratkaisevalla tavalla. Nöyrä kerjääminen Helsingin kaduilla herättää paheksuntaa, mutta yliopistoväkeä patistetaan pystyssä päin kerjuulle. Yliopistoissa puhutaan nyt rahasta enemmän kuin koskaan – näin rohkenen väittää, vaikka en ole asiaa tutkinut. Raha ratkaisee.

Raha ratkaisee myös tutkimuksen laadusta. Tieteellisten Seurain Valtuuskunta on asettanut laajan Julkaisufoorumi-hankkeen, jonka tehtävänä on arvioida ja luokitella laatuluokkiin eri tieteenalojen käyttämät julkaisukanavat. Hanke jakautuu 23 eri paneeliin, jotka arvioivat omien tieteenalojensa julkaisukanavia. Historiantutkimus käsitellään paneelissa, johon kuuluvat historian lisäksi muun muassa arkeologian, kansatieteen, antropologian, folkloristiikan, kulttuuriperinnön ja nykykulttuurien tutkimus. Myös uskontotiede on ainakin alustavasti sijoitettu historian kanssa samaan joukkoon. Ensi vuoden aikana näiden alojen edustajista koostuvan paneelin tulisi ottaa kantaa kaikkiin alojen käyttämiin julkaisukanaviin ja esittää, ovatko ne maailmanluokan huipujulkaisuja, muita laatujulkaisuja vai jäävätkö ne näiden alapuolelle.

On hyvä, että julkaisujen laatuun kiinnitetään huomiota. Maailmassa ilmestyy paljon painettuja ja verkossa olevia julkaisuja. Kaikki eivät ole eivätkä voi olla tieteellises-

ti painavia eivätkä edes vakavasti otettavia julkaisufoorumeita. Siitä huolimatta tällainen laajamittainen luokitteluhanke herättää hämmennystä. Pystyykö hanke tuottamaan muuta kuin uuden työvälineen rahoituksen kiristämiseen? Nostaako se tutkimuksen laatua? Onko siitä oikeasti hyötyä? Jos on, ketä se hyödyttää?

Suomalaisten historiantutkijoiden ja lähi-tieteiden edustajien erityinen huolenaihe on suomenkielisen tieteellisen julkaisemisen kohtalo. Miten käy kansallisten kielten, jos kaikki tutkijat ohjataan julkaisemaan englanniksi? Käytännössä katsoen kaikissa maissa on tieteellisiä aikakauskirjoja, jotka pyrkivät julkaisemaan alansa parasta tutkimusta omilla kansallisilla kielillään. Jos niitä ei arvosteta julkaisufoorumeina, ongelma ei ole yksin tiedeyhteisön. Seurauksena on kielen köyhtyminen. Kuka meille suomentaa tieteelliset käsitteet, jos tutkijat eivät sitä tee? Onko tarkoitus, että suomen ja ruotsin kaltaisista kielistä tulee vain kansanomaisia kieliä, joilla kyllä pärjää ruokakaupassa mutta ei luentosalissa?

En tietenkään vastusta englanninkielisiä julkaisuja – pyrin niitä itsekin kirjoittamaan. En liioin vastusta Julkaisufoorumi -hanketta sinänsä – olen siinä itsekin mukana. Etenkään en ajattele, että Suomen historia olisi jotenkin niin erityistä, että siitä voisi puhua vain Suomessa suomeksi ja ihan vähän ruotsiksi. Lähinnä minua askarruttaa, missä tehdään Suomen historian sekä suomalaisen kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimusta ja millä kaikilla kielillä sitä on mielekästä julkaista. Suomi on nähtävä osana muuta maailmaa, osana kansainvälisiä ja transnationaaleja suhteita, mutta ennen kaikkea Suomi on nähtävä. Tarkoitän tällä sitä, että Suomen historian ja kulttuurin tutkimus on

kansainvälisesti tärkeä ja merkittävä tehtävä, josta suomalaisella tiedeyhteisöllä on hyvät edellytykset selviytyä.

Historiallinen Aikakauskirja haluaa jatkossakin julkaista korkeatasoista historian-tutkimusta suomeksi, aivan kuten se on tähän asti tehnyt. Aikakauskirjalla on laaja, valistunut lukijakunta, joka on kiinnostunut tutkimuksesta ja joka haluaa seurata, mitä historiantutkijoilla on sanottavanaan. Omaksamallaan systemaattisella vertaisarviointijärjestelmällä aikakauskirja täyttää laadukkaan tieteellisen julkaisun kriteerit. Se ei popularisoi tutkimusta vaan julkaisee artikkeleita, joissa tutkijat esittävät uusimpia tutkimustuloksiaan ja käyttävät painokkaita tieteellisiä puheenvuoroja.

*

Kun aloitin *Historiallisen Aikakauskirjan* päätoimittajana, asetin tavoitteekseni, että aikakauskirja pitää tiukasti kiinni artikkeleiden vertaisarvioinnista ja julkaisee teemanumeroita ajankohtaisista ja kiinnostavista aiheista. Teemanumerot ovat onnistuneet saamaan liikkeelle mittavan ja tasokkaan joukon kirjoittajia. Niihin suhtaudutaan innostuneella odotuksella. Olen saanut vaikutelman, että osalle kirjoittajista teemanumero on arvokkaampi ja kiinnostavampi julkaisufoorumi kuin normaali aikakauskirjan numero, jossa julkaistaan muita toimitukselle tarjottuja, vertaisarvioituja artikkeleita. Tämä kertoo ehkä teemanumeron huomioarvosta. Pelätään, että yksittäinen artikkeli jää huomaamatta tavallisessa numerossa, kun se teeman osana nousee paremmin esiin.

Tämä minun osaltani viimeiseksi jäävä *Historiallisen Aikakauskirjan* numero koostuu toimitukselle tarjotuista artikkeleista. Benedikt Schoenbornin artikkeli Willy Brandtin turvallisuuspolitiikasta edustaa suomalaisen tiedeyhteisön kansainvälistymisen uusinta aaltoa. Kirjoittaja on osa korkeatasoista kylmän sodan tutkimuksen ryhmää, joka tarkastelee kylmää sotaa Suomea laajemmasta näkökulmasta, mutta haluaa julkaista tämän tutkimuksensa suomeksi.

Kolmen artikkelin kokonaisuus muodostaa pienen teeman, jossa kolme erilaista aihetta – Koutokeinon kapina, juopottelu itärajan kaupungeissa 1700-luvulla ja etnisten ryhmien suhteet Inkerissä – yllättävästi paljastavat yhteisöjen rajoja ja sääntöjä. Tapio Nykäsen, Antti Räihän ja Andrei Kalinitchevin artikkelit luotaavat yhteisöjen historian näkökulmasta tärkeitä kysymyksiä.

Pieni teemakokonaisuus muodostuu myös Antero Holmilan kolumnista ja Jan Löfströmin artikkelista, joissa kummassakin käsitellään vääryyksiä, niiden muistamista ja hyvittämistä. Holmilan holokaustitutkimus ja Löfströmin haastattelututkimus lukiolaisten historiakäsityksistä pohtivat nykyisyyden ja menneen suhdetta nimenomaan hyvityksen mahdollisuuden näkökulmasta. Holmilan esittämä ajattelemisen vaatimus sopii moneen muuhunkin asiaan.

*

Historiallisen Aikakauskirjan yli satavuotisessa historiassa olen ensimmäinen nainen sen päätoimittajana. Olen tämän viisivuotiskauden aikana saanut jonkin verran lukijapalautetta. Lukijat ovat aivan oikein tulkinneet, että sähköpostiosoite nimeni alla on tarkoitettu käytettäväksi. Kiitän saamastani palautteesta. Yhtä asiaa haluan vielä lopuksi kommentoida. Sain aika varhaisessa vaiheessa moitteita siitä, että *Historiallinen Aikakauskirja* kutsuu liian paljon naisia kirjoittajiksi. Tätä moitetta en täysin ota vastaan, sillä esittämämme kirjoituskutsut ovat aina olleet avoimia ja julkisia, eivät henkilökohtaisia tilauksia. Naiset ovat tarjonneet teemanumeroihin tekstejään aktiivisemmin kuin muihin numeroihin, kun taas miehet ovat tarjonneet artikkeleita julkaistavaksi muihin numeroihin ja vain vähän teemanumeroihin. Tästä syystä monissa teemanumeroissa enemmistö kirjoittajista on ollut naisia.

Tämäkertainen numero jää kuitenkin ainutlaatuiseksi sekä omalla että edeltäjäni Juha Sihvolan päätoimittajakaudella. Mukana ei ole yhtään naisen kirjoittamaa artikkelia, ei katsausta, ei edes kolumnia. Näin tässä nyt pääsi käymään. Tässä vaiheessa

voin ainoastaan kehottaa naisia tarjoamaan artikkeleita seuraaviin numeroihin. Tämän numeron miesten kirjoittamat artikkelit, katsaukset ja arviot ovat korkeatasoisia ja erityäin kiinnostavia, mutta näin miesvaltainen suomalainen historian tiedeyhteisö ei toki ole.

Lopuksi kiitän *Historiallisen Aikakauskirjan* toimituksen jäseniä, dosentti Juhana Aunesluomaa, dosentti Tiina Kinnusta, dosentti Marko Lambergia ja dosentti Marko

Tikkaa sekä toimitussihteeri Veikko Kalliota hyvästä ja sujuvasta yhteistyöstä. Aikakauskirjan hallitukselle osoitan kiitokset tuesta, luottamuksesta ja kannustuksesta. Kiitän myös aikakauskirjan tilaajia ja lukijoita ja toivotan teille viihtyisiä hetkiä seuraajani, dosentti Marko Lambergin ja hänen toimitustiiminsä toimittaman julkaisun parissa.

Pirjo Markkola
pirjo.markkola@jyu.fi